

REPUBLIC OF SLOVENIA
COURT OF AUDIT

Ziņojums

LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS KONTROLES DARBĪBAS STARPTAUTISKAIS IZVĒRTĒJUMS

2022. gada decembrī

Darbības starptautiskais izvērtējums – viena vai vairāku augstākās revīzijas iestādes organizācijas un/vai darbības elementu ārēja un neatkarīga pārbaude, ko veic profesionālu speciālistu komanda no vienas vai vairākām augstākajām revīzijas iestādēm.

Darbības starptautisko izvērtējumu veica revīzijas eksperti: Lietuvas Augstākā revīzijas iestāde [Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė] kā vadošais eksperts, Dānijas Augstākā revīzijas iestāde [Rigsrevisionen] un Slovēnijas Augstākā revīzijas iestāde [Računsko Sodišče].

Darbības starptautiskā izvērtējuma ziņojums iesniegts Latvijas Republikas Valsts kontrolei, Latvijas Republikas Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijai.

SATURA RĀDĪTĀJS

DARBĪBAS STARPTAUTISKĀ IZVĒRTĒJUMA ATZINUMS.....	4
KOPSAVILKUMS.....	5
IEVADS.....	7
STRATĒGISKĀ PLĀNOŠANA UN REVĪZIJAS TĒMU IZVĒLE.....	9
REVĪZIJAS METODOĻĪJA.....	11
REVĪZIJAS PRAKSE.....	13
KVALITĀTES KONTROLE.....	16
DARBĪBAS IZVĒRTĒJUMA EKSPERTU KOMANDA.....	17
PIELIKUMI	18

DARBĪBAS STARPTAUTISKĀ IZVĒRTĒJUMA ATZINUMS

Latvijas Republikas valsts kontrolierim

Mēs, darbības starptautiskā izvērtējuma ekspertu komandas dalībnieki, ar prieku iepazīstinām ar mūsu veiktās Latvijas Republikas Valsts kontroles (VK) izvērtējuma rezultātiem. Komandā bija pieredzējuši atbilstības un lietderības revīzijas eksperti no Lietuvas Augstākās revīzijas iestādes (vadošais eksperts), Dānijas Augstākās revīzijas iestādes un Slovēnijas Augstākās revīzijas iestādes.

Galvenais darbības izvērtēšanā izmantotais atsauces instruments pēc VK lūguma bija Darbības snieguma mērīšanas sistēma [*Performance Measurement Framework*] (PMF)¹ un *INTOSAI GUID 1900*.

Darbības starptautiskā izvērtējuma galvenais mērķis bija novērtēt, cik lielā mērā VK atbilstības un lietderības revīzijas atbilst starptautiskajiem augstāko revīzijas iestāžu standartiem (*ISSAI*). Tas ietvēra VK pamatprocesu izvērtēšanu, kas saistīti ar atbilstības un lietderības revīzijām.

Kopumā mēs konstatējam, ka VK atbilstības un lietderības revīzijas atbilst *ISSAI* standartu prasībām. Šādu rezultātu veicinājusi ne tikai atbilstošu iekšējo struktūru izveide, bet arī revīzijas personāla atbildīgā pievēršanās savas jomas pienākumiem.

Attiecībā uz revīziju tēmu atlasī, veikšanu un kvalitāti mēs identificējam lietderības revīzijas statusa, būtiskuma un kontroles vides piemērošanas aspektus, kuros iespējama pilnveidošana vai efektivitātes paaugstināšana. Mēs ceram, ka mūsu ieteikumi palīdzēs risināt šos jautājumus.

Mēs ļoti novērtējam VK un tās darbinieku sadarbību un sniegto atbalstu mūsu veiktā darbības izvērtējuma laikā un pateicamies viņiem. Novērtējam viņu pretimnākšanu un konstruktīvo pieeju, ļaujot mums izpildīt savu darbu. Tāpat esam pateicīgi VK ieinteresētajām pusēm par dalīšanos ar mums savā pieredzē un atziņās par VK revīzijas darba praksi.

Mindaugas Macijausks [*Mindaugas Macijauskas*]

Lietuvas Augstākās revīzijas iestādes vadītājs,

pārstāvot starptautisko ekspertu komandu

2022. gada 14. decembrī

¹ <https://www.idi.no/work-streams/well-governed-sais/sai-pmf>

KOPSAVILKUMS

Valsts kontrole

VK ir neatkarīga, koleģiāla augstākā revīzijas iestāde, kas veic revīzijas atbilstoši Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem un par savu darbību sniedz informāciju Saeimai. Saeima, Ministru kabinets un ieinteresētās puses VK ļoti ciena un novērtē. Valsts kontroles likumā noteiktais VK darbības mērķis ir noskaidrot, vai valsts līdzekļi tiek izlietoti likumīgi, pareizi, lietderīgi un atbilstoši sabiedrības interesēm. VK sniedz ieteikumus konstatēto trūkumu novēršanai.

VK strādā nepārtrauktas attīstības režīmā – ir apstiprināta jaunā stratēģija 2022.–2025. gadam, nesen uzlabota gan lietderības revīzijas, gan atbilstības revīzijas metodika, tiek īstenotas iniciatīvas revīziju tēmu atlases pilnveidošanai, papildus tam paredzēta kvalitātes vadības sistēmas pārskatīšana (ieskaitot revīzijas kvalitātes nodrošināšanu).

Darbības izvērtējums

Pēc Latvijas Republikas valsts kontroliera lūguma starptautiskā komanda veica VK darbības starptautisko izvērtējumu (turpmāk – darbības izvērtējums). Darbības izvērtējuma ekspertu komandā bija pārstāvji no Lietuvas Augstākās revīzijas iestādes (vadošais eksperts), Dānijas Augstākās revīzijas iestādes un Slovēnijas Augstākās revīzijas iestādes.

Darbības izvērtējuma komandas locekļi apņēmas strādāt saskaņā ar pieņemtajiem *INTOSAI Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu principiem*. Galvenais darbības izvērtējumā izmantotais atsauces instruments pēc VK lūguma bija Darbības snieguma mērīšanas sistēma [*Performance Measurement Framework*] (PMF)² un *INTOSAI GUID 1900*.

Šī darbības izvērtējuma mērķis bija sniegt novērtējumu, vai VK stratēģiskās plānošanas process un revīzijas tēmu izvēle, atbilstības un lietderības revīzijas metodoloģijas un prakse, kā arī kvalitātes nodrošināšana ir atbilstoša un izstrādāta saskaņā ar *INTOSAI Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu principiem*. Darbības izvērtējuma ietvaros bija paredzēts arī sniegt ieteikumus VK darba uzlabošanai.

Darbības izvērtējuma rezultāti

Pēc izvērtējuma veikšanas starptautisko ekspertu komanda secina, ka VK stratēģiskās plānošanas procesa izstrāde un izpilde un revīzijas tēmu izvēle, atbilstības un lietderības revīzijas metodika un prakse, kā arī kvalitātes nodrošināšana visos būtiskajos aspektos atbilst Starptautiskajiem augstāko revīzijas iestāžu standartiem (*ISSAI*), proti, *ISSAI 3000* un *ISSAI 4000*.

Darbības izvērtējuma ekspertu komanda novērtēja vispārējo darbību struktūru, kā arī darbību atbilstības un lietderības revīzijas jomā un rezultātā konstatēja dažas problēmas, kurām ir dažāda mēroga ietekme uz iestādes pamatprocesiem:

- lietderības revīzijas statuss – aicinām VK, kad tā sadala resursus, izvēlas revīzijas tēmas un izstrādā plānus, kā arī nodrošina apmācības (ieskaitot sertifikāciju un specializāciju), turpināt stiprināt un praktiskā veidā iedibināt tās stratēģisko izvēli, piešķirot prioritāti lietderības revīzijai;

² <https://www.idi.no/work-streams/well-governed-sais/sai-pmf>

- būtiskums – mēs piedāvājam praksē ieviest būtiskuma konceptu atbilstības un lietderības revīzijas tēmas atlases, plānošanas, izpildes, ziņošanas un ieteikumu ieviešanas uzraudzības posmos;
- līdzsvars starp regulētu vidi un iestādes brieduma līmeni – aicinām rast līdzsvaru starp augstu tehniski regulētu iekšējās kontroles vidi un iestādes brieduma līmeni.

Ņemot vērā faktu, ka VK kopš pēdējās darbības izvērtējuma veikšanas 2015. gadā ir attīstījusies, mēs ieteiktu turpināt uzsāktās iniciatīvas revīzijas ziņošanas, personāla dažādošanas un personāla apmācības pilnveides jomās.

Mēs arī identificējam VK labās prakses piemērus, kurus esam **izcēluši** savā ziņojumā.

Tā kā *ISSAI* standarti var tikt pārņemti dažādos veidos, darbības izvērtējuma ekspertu komanda VK sniedza informāciju arī par standartu piemērošanas atšķirīgo praksi pārbaudītajās jomās.

IEVADS

Pamatinformācija

VK ir neatkarīga, koleģiāla augstākā revīzijas iestāde (ARI), kas veic revīzijas atbilstoši Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem un par savu rīcību sniedz informāciju Saeimai. Saeima, Ministru kabinets un ieinteresētās puses VK ļoti ciena un novērtē. Valsts kontroles likumā noteiktais VK darbības mērķis ir noskaidrot, vai valsts līdzekļi tiek izlietoti likumīgi, pareizi, lietderīgi un atbilstoši sabiedrības interesēm. VK sniedz ieteikumus konstatēto trūkumu novēršanai.

VK strādā nepārtrauktas attīstības režīmā – ir apstiprināta jaunā stratēģija 2022.–2025. gadam, nesen uzlabota gan lietderības revīzijas, gan atbilstības revīzijas metodika, tiek īstenotas iniciatīvas revīziju tēmu atlases pilnveidošanai, papildus tam paredzēta kvalitātes vadības sistēmas pārskatīšana (ieskaitot revīzijas kvalitātes nodrošināšanu).

Pēc valsts kontroliera lūguma starptautiskā komanda veica VK darbības izvērtējumu. Darbības izvērtējuma ekspertu komandā bija pārstāvji no Lietuvas Augstākās revīzijas iestādes (vadošais eksperts), Dānijas Augstākās revīzijas iestādes un Slovēnijas Augstākās revīzijas iestādes.

Darbības izvērtējuma mērķi, apjoms, pieeja un kritēriji

Šī darbības izvērtējuma mērķis bija sniegt novērtējumu, vai VK stratēģiskā plānošana un revīzijas tēmu izvēle, atbilstības un lietderības revīzijas metodoloģijas un prakse, kā arī kvalitātes nodrošināšana ir atbilstoša un izstrādāta saskaņā ar *INTOSAI Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu principiem*.

Tāpat darbības izvērtējuma ietvaros bija paredzēts sniegt ieteikumus VK darba uzlabošanai.

Darbības izvērtējums aptvēra šādas tēmas:

- VK stratēģiskā plānošana un revīzijas tēmu atlase: novērtējums, vai risku analīze, revīzijas tēmu noteikšana un atlases process atbilst *INTOSAI Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu principiem* un iekšējiem noteikumiem;
- Revīzijas process (revīzijas plānošana, veikšana, noslēgums un ieteikumu ieviešanas uzraudzība): novērtējums, cik lielā mērā atbilstības³ un lietderības revīzijas metodoloģijas un prakse, kā arī kvalitātes nodrošināšana atbilst *INTOSAI Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu principiem* un iekšējiem noteikumiem.

Parakstot Saprašanās memorandu 2022. gada maijā, darbības izvērtējuma ekspertu komanda ir apņēmusies strādāt saskaņā ar pieņemtajiem *INTOSAI Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu principiem* un ir ievērojusi VK lūgumu izmantot Darbības snieguma mērīšanas sistēmu (PMF)⁴ un *INTOSAI GUID 1900* kā galvenos atsauces rīkus šajā darbības izvērtējumā.

Izvērtējums tika uzsākts 2022. gada maijā un turpinājās visu gadu. Tas ietvēra šādas darbības:

- iekšējo tiesību aktu izskatīšana par darbības plānošanu, risku novērtēšanu, revīzijas kvalitātes kontroli un citiem ar izvērtējuma tvēruma saistītiem procesiem;

³ Darbības starptautiskajā izvērtējumā netika vērtēti atbilstības revīzijas elementi, kas tiek izpildīti finanšu revīzijas ietvaros, jo tas neietilpa šī uzdevuma ietvaros.

⁴ <https://www.idi.no/work-streams/well-governed-sais/sai-pmf>

- aktuālo aktivitāšu izskatīšana saistībā ar VK atbilstības revīzijas un lietderības revīzijas metodikām;
- detalizēta izlasē iekļauto lietderības, atbilstības un apvienoto (atbilstības/lietderības) revīziju pārbaude. Revīzijas tika izvēlētas no VK veiktajām revīzijām 2021. gadā un 2022. gada pirmajā pusē;
- vairāku kvalitātes vadības sistēmas rezultātu izskatīšana – kvalitātes kontrole, novērtējumi, kvalitātes nodrošināšanas un pārskatīšanas procedūras u.tml.
- intervijas ar valsts kontrolieri un Valsts kontroles padomi, sektoru vadītājiem, revīzijas grupām un par darbības jomām atbildīgajiem darbiniekiem;
- intervijas ar Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijas priekšsēdētāju⁵, kā arī pārstāvjiem no VK revidējamām iestādēm – Tieslietu ministrijas, Valsts zemes dienesta, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Zemkopības ministrijas un Latvijas Jūras akadēmijas.

---

⁵ LR 13. Saeimas sasaukums, R. Znotiņš.

STRATĒGISKĀ PLĀNOŠANA UN REVĪZIJAS TĒMU IZVĒLE

Mūsu kopējais secinājums ir tāds, ka VK atbilst *ISSAI* standartiem revīzijas plānošanas jomā. Risku novērtēšanas un stratēģiskās plānošanas procedūra atbilst standartiem, un plānošanas dokumenti, tostarp sociālekonomiskās situācijas un tendenču novērtējums, ir visaptveroši un rūpīgi izstrādāti.

Revīzijas departamenti veic risku novērtējumu un izstrādā apsvērumus par revīzijas tēmām, pamatojoties uz to kompetencē esošajām publiskā sektora jomām un attiecīgo revidējamo iestāžu darbības jomām. Darba plāna izstrādē ir iesaistīta Stratēģijas un attīstības daļa un Sabiedriskā padome, to apstiprina Valsts kontroles padome.

Pārskatot gan procedūras, gan dokumentāciju, kā arī intervējot ieinteresētās puses saistībā ar VK gada darba plāna sagatavošanu, mūsu uzmanību piesaistīja turpmāk minētie jautājumi

- Tika apstiprināta VK stratēģija 2022.–2025. gadam, kā pirmo darbības virzienu izceļot lietderības revīziju. Valsts kontroles likumā uzsvars ir likts uz finanšu revīziju, un plānošanas procedūra izvirza finanšu revīziju par prioritāti, piešķirot resursus. Tas varētu apgrūtināt VK stratēģijas 2022.–2025. gadam īstenošanu attiecībā uz lietderības revīziju.
- Neskatoties uz aktuālo stratēģisko apņemšanos lietderības revīziju izvirzīt VK darbības priekšplānā, 2022. gada darba plānā dominēja⁶ apvienotās (lietderības/atbilstības) revīzijas. Kā tika novērots šajā darbības izvērtējumā, apvienoto revīziju veikšana rada noteiktu ietekmi uz revīziju darbu (skatīt sadaļu “Revīzijas prakse”). Lai varētu skaidri identificēt galveno revīzijas jautājumu un nodrošināt, ka netiek zaudēta uzmanība, ir jāveicina racionalizētākas pieejas piemērošana revīzijas plāna izstrādē un lietderības revīzijas veida izvēlē (nevis kombinācijā ar atbilstības revīziju), kā arī revīzijas principos.
- Starptautisko ekspertu komanda atzinīgi vērtē VK jaunievietās darbības riska novērtēšanas un kopējo valsts riska kritēriju (valsts mēroga indikatoru) plānošanas jomā, prioritāšu noteikšanu, novērtējuma līmeņa paaugstināšanu no funkciju līmeņa uz valsts līmeni. Izvēlēta virziena īstenošana palielinātu VK revīzijas darba pievienoto vērtību.
- Veicot risku novērtējumu, apsvērumi par ieinteresēto pušu vajadzībām tiek analizēti un dokumentēti, tikai izstrādājot ikgadējo darba plānu. Mūsuprāt, VK varētu analizēt ieinteresēto pušu vajadzības un pēc nepieciešamības reaģēt uz tām aktīvāk un sistemātiskāk. Turklāt mūsu intervijas ar revidējamām iestādēm un Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijas priekšsēdētāju⁷ atklāja, ka VK varētu informēt komisiju gan par revīziju tēmām, gan par revīzijas veikšanas laika periodu, vienlaikus respektējot VK neatkarību.
- VK revīziju finanšu ietekmes aprēķinu vadlīnijas ir izsmeļošas, rūpīgi izstrādātas un risina dažādus revīzijas rezultātu iespējamās ietekmes aspektus. Tomēr īstenošanas laikā liela uzmanība tiek pievērsta ietekmes noteikšanai monetārā izteiksmē. Tas varētu mazināt pievienoto vērtību, ko sniedz nemonetārā (sociālās, vides u.c.) VK revīziju rezultātu ietekme.
- VK darbības produktu dažādība (ātrās reaģēšanas revīzija, situācijas izpētes) un apvienotās revīzijas var zaudēt mērķi, metodisko konsekvenci. Katra VK darbības produkta veida darba

⁶ 2022. gada darba plānā iekļautas 11 apvienotās revīzijas, 9 lietderības revīzijas un 6 atbilstības revīzijas, kā arī 54 finanšu revīzijas.

⁷ LR 13. Saeimas sasaukums, R. Znotiņš.

procesa apraksts novērstu šo risku. VK darbības rezultātā iegūto produktu daudzveidība kopumā ir noderīga un var būt labā līdzsvarā ar revīzijas jautājumiem (problēmas/risks).

Darbības izvērtējuma ekspertu komanda uzskata, ka šādi ieteikumi uzlabotu darbību plānošanas procesu.

Galvenais ieteikums Nr. 1

Mēs iesakām turpināt attīstīt risku novērtēšanas procedūras, lai dažādu līmeņu (valsts, starpnozaru, sistēmu, programmu, institūciju) novērtējumu iekļautu ikgadējos darba plānos kopā ar VK darbības produktu daudzveidību.

Ieteikums Nr. 2

Mēs iesakām turpināt izvērtēt iespējas stiprināt normatīvo regulējumu, lai atbalstītu lietderības revīziju veikšanu.

Ieteikums Nr. 3

Iesakām pilnveidot pieeju ieinteresēto pušu vajadzību proaktīvai izvērtēšanai un reaģēšanai uz tām ikgadējos darba plānos ar piemērotāku un uz dialogu balstītu pieeju, vienlaikus ņemot vērā VK neatkarību.

REVĪZIJAS METODOLOĢIJA

Lietderības revīzijas metodika

VK izstrādātā Lietderības revīzijas metodika visos būtiskajos aspektos ir visaptveroša, tā ir balstīta uz attiecīgo *ISSAI* standartu prasībām, nosaka standartu piemērošanu praksē un sniedz praktiskus piemērus. Tā atbalsta VK stratēģisko izvēli uzlabot lietderības revīzijas praksi.

Atbalstot jaunāko iestādē noteikto aktivitāšu virzību, vairākās jomās varētu apsvērt uzlabojumus.

- Lietderības revīzijas metodikā uzsvērts, ka būtiskumu lietderības revīzijā parasti nosaka kvalitatīvie aspekti un revidentam ir jāņem vērā būtiskums visos revīzijas procesa posmos, tostarp jomas finansiālie, sociālie un politiskie aspekti, lai sniegtu pēc iespējas vairāk pievienoto vērtību. Tomēr metodikā nav noteikts, kā jānosaka būtiskums pēc kvalitatīvajiem aspektiem un kādi kvalitatīvie faktori jāņem vērā.
- Pašvaldību / iestāžu / revidējamo vienību / izlašu atlase pierādījumu iegūšanai un izlases veidošana revīzijas metodikā kopumā ir neskaidra, un tā neattiecas uz lietderības revīziju, bet tajā ir finanšu revīzijas pazīmes, kas nav saistītas ar lietderības revīziju (darījumu, kļūdu un neatbilstību izlase). Tomēr mūsu pārbaudei atlasītajās lietderības un apvienotajās revīzijās mēs atradām pamatotus lēmumus un pieeju attiecībā uz izlasi, lai gan izlases veidošanas prakse revīziju departamentos atšķiras.
- Revīzijas kritēriju noteikšana ir skaidri izklāstīta Lietderības revīzijas metodikā, lai gan tajā trūkst atsauces uz katra kritērija avotu un norādes, kurš no trim "E" (efektivitāte, produktivitāte, ekonomiskums) principiem tiek vērtēts. Rezultātā pārbaudītajās revīzijās vairākos gadījumos nebija skaidri un atbilstoši noteikti revīzijas kritēriji (lūdzu, skatiet sadaļu "Revīzijas prakse").

Atbilstības revīzijas metodika

Atbilstības revīzijas metodika ir ļoti izsmeļoša, tajā ir izklāstīts, kā standarti jāpiemēro praksē, sniegti praktiski piemēri, kas nodrošina revidentiem augstu atbalsta līmeni. Atbilstības revīzijas metodikā ir skaidri izklāstīti vispārējie *ISSAI* standarti, kas jāpiemēro atbilstības revīziju plānošanā, veikšanā un ziņošanā.

Revidentu kompetence un apmācība

Ir izstrādāti atbilstoši amatu apraksti dažādām revidentu pakāpēm, bet trūkst dažādības attiecībā uz revīziju veidiem. Praksē tas rada grūtības piemērot konkrēta revīzijas veida metodes, īpaši lietderības revīziju jomā. Līdz ar to tas var radīt riskus gan VK lietderības revīzijas stratēģijas izvēlei, gan Lietderības revīzijas metodikas raitai ieviešanai. Šis jautājums tika skatīts arī iepriekšējā VK darbības izvērtējumā.

Revīzijas departamentu direktoru atbildībā ir izveidot revīzijas grupu, kam ir atbilstošas prasmes un pieredze. Izvērtējuma izlasē iekļautās revīzijas apliecina, ka grupu vadītāji tika izvēlēti, ņemot vērā viņu zināšanas par jomu. Lomas un pienākumi revīzijas grupā ir skaidri noteikti gan Atbilstības revīzijas metodikā, gan Lietderības revīzijas metodikā.

Intervijās ar revidentiem mums radās pārliecinošs iespaids par revidentu nepārprotamu iedziļināšanos revīzijas tēmā, viņu plašajām zināšanām revīzijas tēmas jomā, kā arī viņu ambīcijām attiecībā uz revīzijas tvērumu un to ietekmi.

VK ir visaptverošas ikgadējas apmācību un izglītības programmas gan jaunajiem darbiniekiem, gan pieredzējušiem revidentiem. Turklāt ir [ieviestas finanšu un lietderības revidentu sertifikācijas programmas](#). VK nav atbilstības revidentu sertifikācijas programmas, bet finanšu un lietderības revīzijas sertifikācijas programmās ir iekļauti daži atbilstības revīzijas elementi. Tas varētu apdraudēt VK spēju nākotnē saglabāt atbilstošu profesionalitātes līmeni atbilstības revīzijā.

Mūsu vispārējais secinājums ir tāds, ka revīzijas grupas vadība, kā arī revīzijas veikspējas un atbilstības prasmes atbilst standartiem. Turklāt mēs uzskatām, ka izstrādātā Lietderības revīzijas metodika veicina lietderības revīziju kvalitāti. Arī visaptverošā Atbilstības revīzijas metodika sniedz pietiekamu pamatu profesionālai atbilstības revīziju veikšanai. Tomēr, ņemot vērā novērotās un sadaļā "Revīzijas prakse" izklāstītās problēmas, lietderības revīzijā ir jāsertificē un jāapmāca daudz vairāk revidentu, ja VK plāno palielināt lietderības revīziju darbību apjomu. VK būtu arī jādomā par specializācijas palielināšanu lietderības revīzijā.

Turpmāk sniegti ieteikumi revīzijas metodoloģijas un kompetenču jomu stiprināšanai.

Galvenais ieteikums Nr. 4

Ņemot vērā atšķirīgās prasības attiecībā uz domāšanas veidu un metodēm, kas izriet no dažāda veida revīzijām, mēs iesakām izmantot personāla specializāciju konkrēti lietderības revīzijai un veicināt lietderības revidentu sertifikāciju.

Galvenais ieteikums Nr. 5

Mēs iesakām turpināt uzlabot attiecīgās apmācības, norādījumus un citus atbalsta pasākumus revīzijas personālam lietderības revīziju veikšanai.

Ieteikums Nr. 6

Mēs iesakām apsvērt līdzekļus, lai turpinātu nodrošināt atbilstības revidentu profesionalitātes līmeni, īpaši ņemot vērā revīzijas veidu nostiprināšanu praksē.

Ieteikums Nr. 7

Mēs iesakām papildināt Lietderības revīzijas metodiku, izmantojot:

- *lietderības revīzijas metodoloģijas pielāgošanu attiecībā uz izlases metodēm, lai tā ļautu sagatavot izlasi, kas pārstāv datu kopu un ļautu pārliecināties, ka pierādījumi ir pietiekami, lai pamatotu secinājumus;*
- *metodikas revīzijas plāna veidlapas papildināšanu, iekļaujot katra kritērija avotu un atsauci uz to, kurš no trim principiem (efektivitāte, produktivitāte, ekonomiskums) tiek vērtēts;*
- *detalizētāku informāciju par to, kā būtiskumu var noteikt pēc kvalitatīvajiem aspektiem.*

REVĪZIJAS PRAKSE

VK darbības izvērtējuma laikā pārskatījām VK revīziju grupu veikto lietderības, atbilstības un apvienoto (lietderības/atbilstības) revīziju izlasi 2021.–2022. gadā (skatīt 1. pielikumu).

Lietderības revīzija

Mūsu izvērtējuma izlasē iekļautās lietderības un apvienotās revīzijas visos būtiskajos aspektos ir veiktas atbilstoši *ISSAI 300* un *ISSAI 3000* standartiem. Izvēlētais revīzijas tēmas atspoguļoja problēmas sabiedrībā, un revīzijas rezultātus vairumā gadījumu atzinīgi novērtēja gan revidējamās vienības, gan citas ieinteresētās puses. Kopumā revidenti bija ambiciozi attiecībā uz revīzijas apjomu, to ietekmi un bija atvērti, meklējot labākās pieejas revīzijas mērķu sasniegšanai. Revīzijas bija labi dokumentētas, un mēs varējām izsekot paveiktajam darbam un pieņemtajiem lēmumiem, tostarp mijiedarbībai ar revidējamām vienībām. Papildus tam tika ievērotas visas paredzētās revīzijas kvalitātes procedūras.

Vispārējā VK darbības vide demonstrēja spēcīgu vēlmi lietderības revīzijas jomā rīkoties pareizi. Mēs iesakām sniegt lielāku atbalstu revidentiem un viņu vadītājiem, jo viņi ir tie, kas vada pārmaiņas VK kultūrā, domāšanā un ierastajā ikdienas kārtībā.

Darbības izvērtējuma ekspertu komanda patiesi cer, ka VK uzmanības pievēršana vairākām kopējām problēmām (katrā konkrētā gadījumā ar atšķirīgu problēmas ietekmi), ar kurām mēs sastapāties, pārskatot izlases revīzijas, un kuras ir uzskaitītas turpmāk, nodrošinātu atbalstu stratēģiskajai izvēlei stiprināt lietderības revīzijas. Konstatētās problēmas ir šādas.

- Revīziju nosaukumi un/vai izmantotie revīzijas kritēriji, un/vai izdarītais secinājums atspoguļoja dažādus revīziju veidus (kas, ja neskaita citus rezultātus, radīja darbības izvērtējuma ekspertiem neskaidrības par revīziju izlasi).
- Ekonomiskuma, efektivitātes, produktivitātes principu (3E) izmantošana un to kombinācijas bija pārāk plašas, kā rezultātā bija pārāk liels revīzijas apjoms un no tā izrietošās sekas.
- Tika novērots, ka revīzijas kritēriju piemērošana ir problemātiska ar dažādiem neatbilstību aspektiem. Revīzijas jautājumu un atbilstošo (piemērotu) kritēriju formulēšanā trūka skaidri izteiktu raksturlielumu, kas saistīti ar katru konkrēto lietderības revīzijas ekonomijas, efektivitātes, produktivitātes principu. Turklāt revīzijas kritērijos trūka norādes, kuri no 3E principiem tiek vērtēti. Nebija norādītas arī atsauces uz kritēriju avotiem, kā arī nebija dokumentēti argumenti iesniegto kritēriju izvēlei. Piemērotie kritēriji bija pārāk vispārīgi un plaši interpretējami, kā arī kritēriji, kas noteikti kā atbilstības revīzijas kritēriji, neatbilda savām iezīmēm apvienotajās revīzijās, lai gan tos varēja izmantot kā lietderības revīzijas kritērijus šajās revīzijās. Papildus tam tika konstatētas atšķirīgas pieejas izvēlēto revīzijas kritēriju saskaņošanas procedūrās ar revidējamām vienībām.
- Bija grūti izsekot, kā revīzijas jautājumi dažādos apjomos aptver plašos revīzijas mērķus gan revīzijas plānos, gan revīzijas ziņojumos.
- Būtiskuma jēdziena trūkums visos lietderības revīzijas posmos (netika dokumentēts profesionālais spriedums par būtiskumu un identificētās problēmas/konstatējumi/secinājumi netika sistemātiski izvērtēti, ņemot vērā būtiskumu). Līdz ar to praksē revīziju apjoms ir ļoti plašs, revīziju pabeigšana prasa ilgu laiku, revīziju ziņojumi ir gari un lasītājiem mazāk draudzīgi, kas var ietekmēt revīzijas rezultātu atbilstību un kopējo VK sagaidāmo ietekmi. Mūsaprāt,

revīzijas jautājumu relatīvā būtiskuma noteikšana saistībā ar galveno revīzijas problēmu/jautājumu palīdzētu saglabāt revīzijas fokusu. Tas arī veicinātu vieglāku saskaņošanu ar revidējamām vienībām apsvērto ieteikumu identificēšanas procesā, kā arī ziņošanu kopumā un revīzijas ziņojumu lasāmību.

Svarīgi atzīmēt, ka lielākā daļa no iepriekšminētajiem jautājumiem ir rūpīgi iestrādāti Lietderības revīzijas metodikā, iekļaujot “sliktās prakses” piemērus.

Atbilstības revīzija

Atbilstības revīzijas pārbaudes izlase un atbilstības revīzijas elementi apvienotajās revīzijās liecināja par atbilstību *ISSAI 400* un *ISSAI 4000* standartu prasībām. Informācija bija izsekojama no risku identifikācijas līdz secinājumiem un ieteikumiem.

Revīzijas plānos, revīzijas programmās un citos revīzijas dokumentos nav apsvērumu par būtiskumu. Turklāt līdzšinējā prakse ir tāda, ka katrs tiesību akta neievērošanas gadījums tiek automātiski apstrādāts kā būtisks un atspoguļots revīzijas ziņojumā, neskatoties uz tā ietekmi, kas arī būtu jāizvērtē.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas procedūra ar revidējamām vienībām ir ļoti visaptveroša, veikta detalizēti, dokumentējot visas izmaiņas un norādot argumentus, ja tiek noraidītas revidējamo vienību piedāvātās izmaiņas.

Kopējā revīzijas prakse

Noteiktas revīzijas prakses ir piemērojamas gan lietderības, gan atbilstības revīzijai.

Ziņošana

Kopumā revīzijas ziņojumi ir ļoti izsmeltoši, kā arī ietver apjomīgu un detalizētu informāciju un secinājumi ir labi un pamatoti.

Darbības izvērtējuma ekspertu komanda atzinīgi novērtēja gan revīziju metodikas, gan praksi sniegt vispārēju novērtējumu par to, kā tiek ievēroti revīzijas kritēriji, kas nodrošina ļoti līdzsvarotu pieeju revidējamajai jomai.

Pārbaudot revīzijas ziņojumus, radās daži jautājumi.

- Ilgas un aprakstošas ziņošanas pieejas dēļ ir grūti sasaistīt revīzijas jautājumus ar atbilstošiem kritērijiem, lasot revīzijas ziņojumus; tādējādi strukturētāks revīzijas ziņojumu veids atvieglotu lasāmību un sniegtu lielāku skaidrību (piemēram, ja revīzijas pamatzīņojumā būtu atbildes uz revīzijas jautājumiem un visa pārējā informācija tiktu sniegta pielikumos).
- Būtiskuma jēdziena nepiemērošana rada apjomīgas revīzijas un ziņojumus, kuru pamatā ir “iekļaut visu” pieeja. Tādēļ revīzijas ziņojumi ir gari, radot grūtības ievērot kvalitātes kontroles procedūras (tajā pašā laikā rada tās nepieciešamību), iekļauties plānotajā laikā, noturēt lasītāja uzmanību un koncentrēšanos uz problēmu.

Ieteikumu ieviešanas uzraudzība

Ieteikumu ieviešanas uzraudzības sistēma ir labi izstrādāta un pieļauj arī papildu pārraudzības dimensijas, ne tikai ieteikumu “tehnisku” ieviešanu. Ar savu spēju uzraudzīt atbildīgo pušu darbību vidējā termiņā un ar savu pārskatāmo uzraudzību/ziņošanu tā veicina izpratnes vairošanu par diviem būtiskiem jautājumiem: ARI loma sabiedrībā un revīzijās aplūkotajos jautājumos.

Savā tīmekļvietnē VK informē plašāku sabiedrību par ieteikumu ieviešanas statusu. Būtiskuma jēdziena pilnveidošana var nodrošināt ieteikumu prioritāšu noteikšanu atbilstoši to jomai, nepieciešamajam pasākumu apjomam un iespējamajai ietekmei, kā rezultātā var palielināties ieteikumu ieviešanas uzraudzības procedūru efektivitāte.

Turpmāk minēto ieteikumu īstenošana veicinātu revīzijas prakses attīstību. Lūdzu, skatiet arī ieteikumu Nr. 4 un Nr. 5.

Galvenais ieteikums Nr. 8

Mēs iesakām ieviest būtiskuma koncepta piemērošanu dažādos revīzijas veikšanas posmos, tostarp plānošanā, ziņošanā un ieteikumu ieviešanas uzraudzībā.

Ieteikums Nr. 9

Mēs iesakām veikt mērķtiecīgākas lietderības revīzijas, apsverot, kurš no 3E principiem vai to kombinācija dos vislielāko pievienoto vērtību.

Ieteikums Nr. 10

Mēs iesakām uzlabot ziņošanu, ņemot vērā būtiskumu un lejupejošu (mērķa/revīzijas jautājumi) pieeju.

Ieteikums Nr. 11

Mēs iesakām apsvērt ieteikumu prioritāšu izvirzīšanu pēc to jomas, nepieciešamā pasākumu apjoma un iespējamās ietekmes, kas ļaus gan paaugstināt ieviešanas uzraudzības un publicitātes procedūras efektivitāti, gan koncentrēties uz VK revīzijas darba galveno ietekmi.

KVALITĀTES KONTROLE

Kvalitātes nodrošināšanas sistēma

VK pozicionē kvalitāti kā būtisku un neatņemamu VK darbības sastāvdaļu. Tā arī nosaka katra darbinieka atbildību par kvalitāti. Kvalitātes kontroles politikas un procedūras ir skaidri noteiktas, un valsts kontrolieris saglabā vispārējo atbildību par kvalitātes kontroles sistēmu.

Izsoles veidā regulāri tiek veikta slēgtu revīziju pārbaude, un tas ir rūpīgi aprakstīts Revīziju kvalitātes kontroles darba procesa aprakstā.

Jānorāda, ka esošie iekšējās kontroles elementi, piemēram, slēgtu revīziju kvalitātes kontrole un kvalitātes vadības sistēmas novērtējums, spēj atklāt nepilnības un sniegt ļoti atbilstošus un būtiskus ieteikumus, uz kuriem šajā darbības izvērtējumā norādīts vairākkārt. Turklāt 2021. gadā veiktie iekšējie uzdevumi par darbības pašnovērtējumu saskaņā ar *INTOSAI PMF* metodoloģiju nostiprināja izvēlētajā ilgtermiņa stratēģijas virzienu.

2015. gadā tika veikts VK visaptverošs darbības izvērtējums. Lai gan konkrēts ieteikumu ieviešanas plāns netika izstrādāts, daži ieteikumi tika ņemti vērā, izstrādājot VK stratēģiju 2022.–2025. gadam. Ņemot vērā faktu, ka iestāde kopš iepriekš veiktā darbības izvērtējuma ir attīstījusies, šīs darbības izvērtējuma uzdevuma izpildes laikā uzskatām, ka ir pamats turpināt pilnveidošanos revīzijas ziņošanas, personāla dažādošanas un personāla apmācības jomās. Jāatzīmē arī, ka kopumā esam novērojuši augstu tehniski regulētu iekšējās kontroles vidi VK. Tas var nebūt līdzsvarā ar iestādes brieduma līmeni.

Kvalitātes kontrole revīzijās

Gan lietderības, gan atbilstības revīzijas metodikās ir ietvertas detalizētas procedūras par kvalitātes nodrošināšanu veiktajās revīzijās.

Taču šāda stingra pieeja ar detalizēti izstrādātām procedūrām, ļoti stingru un tehnisku izpratni par kvalitātes kontroli un daudzām reglamentētajām procedūrām, mūsaprāt, var kļūt par problēmu VK prakses turpmākajā attīstībā, īpaši lietderības revīzijas jomā, kas pēc savas būtības prasa zināmu elastības un pielāgošanās spējas līmeni.

Mēs arī esam pārliecināti, ka vislabākais ilgtermiņa ieguldījums ir revīzijas komandas spējā profesionāli veikt revīziju un sagatavot kvalitatīvu revīzijas ziņojuma projektu.

Ceram, ka turpmāk sniegtā ieteikuma īstenošana varētu iedvesmot turpmāku attīstību kvalitātes kontroles jomā.

Galvenais ieteikums Nr. 12

Iesakām VK pārskatīt revīzijās piemērotos kvalitātes kontroles pasākumus, lai līdzsvarotu pārbaudes līmeņu skaitu, pievienotās vērtības potenciālu, revīzijas veidu un dokumentāciju.

DARBĪBAS IZVĒRTĒJUMA EKSPERTU KOMANDA

VK darbības izvērtējumu veica šādu ARI pārstāvji:

Lietuvas Augstākā revīzijas iestāde, vadošais eksperts

Sigita Rojūte Balčūniene [*Sigita Rojutė Balčiūnienė*]

Emīlija Jasaitiene [*Emilija Jasaitienė*]

Aurēlija Brukštute [*Aurelija Brukštutė*]

Dānijas Augstākā revīzijas iestāde [Rigsrevisionen of Denmark]

Tūve Rasmusena [*Tove Rasmussen*]

Helle Vintere Kristensena [*Helle Vinther Kristensen*]

Slovēnijas Augstākā revīzijas iestāde

Tina Erzena [*Tina Erzen*]

PIELIKUMI

1. pielikums

Darbības izvērtējumā iekļauto revīziju izlase

Nr.	Revīzijas nosaukums	Revīzijas veids	Gads
1	Vai Latvijas Jūras akadēmijas darbība atbilst normatīvo aktu prasībām un tiek nodrošināta tās uzdevumu īstenošana?	Atbilstības	2021
2	Vai bērnam ar speciālām vajadzībām ir iespēja saņemt tā spējām, vajadzībām un bērna labākajām interesēm atbilstošu izglītību?	Lietderības	2021
3	Vai VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" veiktā nekustamā īpašuma Republikas laukumā 2, Rīgā, apsaimniekošana atbilst tiesību aktiem un šī nekustamā īpašuma izmantošana atbilst valsts interesēm?	Apvienotā	2021
4	Vai ir sagaidāms, ka zemes reformas īstenošana noslēgsies tuvākajā laikā?	Apvienotā	2022
5	Atkritumu šķirošana un tuvākie izaicinājumi bioloģiski noārdāmo atkritumu šķirošanā	Lietderības	2022

